

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

Orta-Ağır Zihinsel Engeli ve
Otizm Spektrum Bozukluğu
Olan Öğrenciler İçin

BESLENME, SAĞLIK VE GÜVENLİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

I. Kademe (1, 2, 3 ve 4. Sınıf)

Ankara, 2018

içindekiler

GİRİŞ	5
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI.....	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI.....	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ	6
1. DEĞERLERİMİZ.....	6
2. YETKİNLİKLER	6
ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI.....	7
BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI	8
SONUÇ.....	9
BESLENME, SAĞLIK VE GÜVENLİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI	9
1. BESLENME, SAĞLIK VE GÜVENLİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI	9
2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI.....	10
3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI.....	11
4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR.....	12
BESLENME, SAĞLIK VE GÜVENLİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI...	13
1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	13
2. HEDEFLERİN YAPISI	15
3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR.....	16
ÖRNEK ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ	22

GİRİŞ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için geliştirilen öğretim programları; öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri bilgi, kavram ve becerileri kazanmalarını, bunları kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmelerini, etkili iletişim kurmalarını, akademik, günlük yaşam, öz bakım gibi alanlarda gelişim sağlamalarını hedefleyen bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır. Bu nitelik dokusuna sahip bireylerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları salt bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırmayı hedefleyen, yalın ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Programlarda bu amaç doğrultusunda bir taraftan farklı konu ve kademelerde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden hedeflere ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki hedef ve açıklamalar ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu hedefler ve açıklamalar, eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, günlük hayatta değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünlüğe ulaşmış bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları”, “Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri” ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de yer alan “Özel Eğitimin Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır. Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, birinci, ikinci ve üçüncü kademe seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimini tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini sağlamak,
2. Birinci kademe eğitimini tamamlayan öğrencilerin gelişim ve öğrenme düzeylerine uygun olarak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek, günlük yaşamlarında ihtiyaç duyacakları temel akademik becerileri kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak bağımsız bireyler olarak hayatlarını sürdürmelerini sağlamak,
3. İkinci kademe eğitimini tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, toplumla etkileşimini, bütünlüğünü sağlayacak şekilde yeterliliklerle donatılmış bireyler olmalarını sağlamak,
4. Üçüncü kademe eğitimini tamamlayan öğrencilerin birinci ve ikinci kademede kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, insanlarla etkileşim kurabilen, toplumsal kurallara uyum sağlayabilen, toplumsal yaşama katılım için çabalayan, yaşamlarını bağımsız olarak sürdürebilen bireyler olmalarını sağlamak, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ)” ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir mesleğe hazır, toplum hayatında üretime katkısı olan, millî ve manevi değerleri benimseyen bireyler olmalarını sağlamaktır.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ

Eğitim sistemimizin temel amacı bireye değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlar kazandırmaktır. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kurmaktadır. Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevi kaynaklarından günümüze ulaşmış ve yarınlara aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata aktarımıdır. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ile birlikte ele alınarak programın perspektifini oluşturmaktadır.

1. DEĞERLERİMİZ

Değer; bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli olduğu kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır. Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen, birleştirici olgulardır. Aynı zamanda değerler, toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir. Değer eğitiminin temel amaçlarından biri de öğrencilerin sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik geliştirmelerini sağlamaktır. Değerler, insanın tutum ve davranışlarını biçimlendirmede önemli bir role sahiptir.

Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. "Eğitim programı"; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

Öğretim programlarında yer alan "kök değerler" şunlardır: adelet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sa- bır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

2. YETKİNLİKLER

Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazesi olan yetkinlikler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde belirlenmiştir. TYÇ'de anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojiye temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade olmak üzere sekiz anahtar yetkinlik belirlenmiştir. Özel eğitim çerçevesinde yabancı dillerde iletişim ve inisiyatif alma ve girişimciliğe ait yetkinlikler öğretim programlarında ele alınmamıştır. Bu yetkinliklere ilişkin bilgi ve beceriye ait davranışlar orta ve ağır engel düzeyindeki öğrencilere kazandırılmamaktadır. Öğretim programlarında ele alınan yetkinlikler TYÇ'de aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

1. *Anadilde iletişim:* Kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaktır.

2. *Matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojide temel yetkinlikler:* Matematiksel yetkinlik, günlük hayatta karşılaşılan bir dizi problemi çözmek için matematiksel düşünme tarzını geliştirme ve uygulamadır. Sağlam bir aritmetik becerisi üzerine inşa edilen süreç, faaliyet ve bilgiye vurgu yapılmaktadır. Matematiksel yetkinlik, düşünme (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunmanın (formüller, modeller, kurgular, grafikler ve tablolar) matematiksel modlarını farklı derecelerde kullanma beceri ve isteğini içermektedir.

Bilimde yetkinlik, soruları tanımlamak ve kanıta dayalı sonuçlar üretmek amacıyla doğal dünyanın açıklanmasına yönelik bilgi varlığına ve metodolojiden yararlanma beceri ve arzusuna atıfta bulunmaktadır. Teknolojide yetkinlik, algılanan insan istek ve ihtiyaçlarını karşılama bağlamında bilgi ve metodolojinin uygulanması olarak görülmektedir. Bilim ve teknolojide yetkinlik, insan etkinliklerinden kaynaklanan değişimleri ve her bireyin vatandaş olarak sorumluluklarını kavrama gücünü kapsamaktadır.

3. *Dijital yetkinlik:* İş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsar. Söz konusu yetkinlik, bilgiye erişim ve bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ayrıca internet aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması gibi temel beceriler yoluyla desteklenmektedir.
4. *Öğrenmeyi öğrenme:* Bireyin kendi öğrenme eylemini etkili zaman ve bilgi yönetimini de kapsayacak şekilde bireysel olarak veya grup hâlinde düzenleyebilmesi için öğrenmenin peşine düşme ve bu konuda ısrarcı olma yetkinliğidir. Bu yetkinlik, bireyin var olan imkânları tanıyarak öğrenme ihtiyaç ve süreçlerinin farkında olmasını ve başarılı bir öğrenme eylemi için zorluklarla başa çıkma yeteneğini kapsamaktadır. Yeni bilgi ve beceriler kazanmak, işlemek ve kendine uyarlamak kadar rehberlik desteği aramak ve bundan yararlanmak anlamına da gelir. Öğrenmeyi öğrenme, bilgi ve becerilerin ev, iş yeri, eğitim ve öğretim ortamı gibi çeşitli bağlamlarda kullanılması ve uygulanması için önceki öğrenme ve hayat tecrübelerine dayanılması yönünde öğrenenleri harekete geçirir.
5. *Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler:* Bu yetkinlikler kişisel, kişiler arası ve kültürler arası yetkinlikleri içermekte; bireylerin farklılaşan toplum ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılmalarına imkân tanıyacak; gerektiğinde çatışmaları çözecek özelliklerle donatılmasını sağlayan tüm davranış biçimlerini kapsar. Vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise bireyleri, toplumsal ve siyasal kavram ve yapılarla ilişkin bilgiye, demokratik ve aktif katılım kararlılığına dayalı olarak medeni hayata tam olarak katılmaları için donatmaktadır.
6. *Kültürel farkındalık ve ifade:* Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin önemini takdiridir.

ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Değerlendirme, öğretme ve öğrenmenin etkililiğini belirlemek amacı ile yapılan, öğretimle ilgili verilerin toplanmasını ve yorumlanmasını içeren çok adımlı ve sistematik bir süreçtir. Öğrenme, öğretme ve planlamayı doğrudan etkileyen ve eğitim sisteminin temel öğelerinden biri olan değerlendirmeye öğretim programında önemli bir yer verilmiştir.

Öncelikle öğrencilerin öğrenme alanlarındaki performansını belirlemek ve performansına dayalı olarak Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını (BEP) hazırlamak için ölçme ve değerlendirme yapılmalıdır. Sürekli değerlendirme tüm öğrencilerin ilerlemelerinin tespiti için önemlidir. Öğretim öncesinde yapılan değerlendirme, öğrenci hakkında bilgi edinilmesini ve öğrenme hedeflerinin belirlenmesini; öğretim sırasında

yapılan değerlendirme, öğrenci ve öğretmene geri bildirim verilmesini; öğretim sonunda yapılan değerlendirme ise öğrenme hedeflerinin karşılanıp karşılanmadığı ve belirli alanlarda değişiklik yapılması gerekip gerekmediği hakkında karar vermeyi sağlayacaktır. Toplanan veriler sistematik olarak kayıt edilmelidir. Öğretim öncesi, sırası ve sonrasında yapılan tüm değerlendirmeler uygulanan öğretim konusunda yol gösterir. Öğrenci nasıl öğrenmektedir? Ne tür ipuçlarına ihtiyaç duymaktadır? En fazla desteklenmesi gereken alan nedir? Ne tür öğretimsel uyarlamalara ihtiyacı bulunmaktadır? Uygun ölçme değerlendirme süreçlerine yer verilerek bu tür sorulara cevap verilmelidir.

Ölçme değerlendirme ilkelerinden aşağıdakilere dikkat edilmelidir:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, hedeflerin ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Ölçme değerlendirme, yetersizliği olan öğrencinin bireysel özelliklerine göre biçimlendirilmelidir.
3. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulamaya yol gösterir. Bu araç ve yöntemlerin uygulanmasında gerekli uygulama ilkelerine uyulmalıdır.

BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde öğrencinin çok yönlü gelişimsel özelliklerine dair mevcut bilgi ve birikimi dikkate alınarak ve aralarındaki ilişki göz önünde bulundurularak bazı temel gelişim ilkelerine göre program düzenlenmiştir. Öğretim programları, insan gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve gelişimin hayat boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır. Bu sebeple öğretim programlarında, her yaş döneminde bireylerin gelişim özelliklerini dikkate alarak, destekleyici önlemler alınması önerilmektedir. Gelişim, hayat boyu sürse de tek ve bir örnek yapıda değildir. Evreler hâlinde ilerler ve her evrede bireylerin gelişim özellikleri farklıdır. Evreler de başlangıç ve bitişleri açısından homojen değildir. Bu sebeple programlar olabildiğince bunu göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılmıştır. Programların hedeflerini gerçekleştirme sürecinde gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir. Gelişim dönemleri ardışık ve değişmeyen bir sıra izler. Her evrede olup bitenler takip eden evreleri etkiler. Öte yandan bu ardışıklık basitten karmaşığa, genelden özele ve somuttan soyuta doğru gelişim gibi belirli yönelimlerle karakterize edilir. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön koşul ve ardılığı noktasında dikkate alınmış hem de kademeler düzeyinde derslerin dağılımlarında ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur.

Öğretim programlarında insan gelişiminin bir bütün olduğu ilkesi ile hareket edilmiştir. İnsanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlinindedir. Söz gelimi dil gelişimi bilişsel gelişimini etkiler ve bilişsel gelişiminden etkilenir. Bu sebeple öğretmenlerden, öğrencinin edindiği bir hedefin gelişimde başka bir alanı da etkileyeceğini dikkate alması beklenir.

Öğretim programları bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak yapılandırılmıştır. Bireyler arası farklılık bir bireyin diğerlerinden birden fazla özelliği bakımından farklı olmasıdır. Tüm öğrenciler için; bireysel özellikleri, performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda öğretim programları temel alınarak "Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı" hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. BEP'de yer alacak olan hedeflerin belirlenmesinde, öğrenme öğretme sürecinin düzenlenmesinde ve başarının değerlendirilmesinde o öğrencinin hazır bulunuşluğu, bilişsel, sosyal ve bedensel özellikleri farklılaşabilir. Bu nedenle öğrenme öğretme süreci planlanırken öğrencilerin bireysel farklılıkları (mevcut performansları, hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme stilleri ve ihtiyaçları, sosyokültürel farklılıkları vb.) göz önünde bulundurulmalıdır.

SONUÇ

Programları güncelleme sürecinde hangi işlemlerden ve aşamalardan geçildiği aşağıda sıralanmıştır.

- Farklı ülkelerin özel eğitim programları incelenmiş,
- Yurt içinde ve yurt dışında öğretim ve programlar üzerine yapılan akademik çalışmalar taranmış,
- Başta Anayasamız olmak üzere ilgili mevzuat, kalkınma planları, hükümet programları, şûra kararları, siyasi partilerin programları, sivil toplum kuruluşları ve sivil araştırma kurumları tarafından hazırlanan raporlar vb. dokümanlar analiz edilmiş,
- Millî Eğitim Bakanlığı programlar ve öğretim materyalleri daire başkanlıkları tarafından öğretmen ve yöneticilerin program gereksinimleri hakkında görüşleri alınmış,
- Öğretmenlerden programların hedefleri ve yapısı hakkında görüş alınmış; bütün görüş, öneri, eleştiri ve beklentiler, Bakanlığımızın ilgili birimlerinden uzman personel, öğretmen ve akademisyenlerden oluşan çalışma gruplarınca değerlendirilmiştir. Yapılan tespitler doğrultusunda öğretim programlarımız hazırlanmıştır.

BESLENME, SAĞLIK VE GÜVENLİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI

1. BESLENME, SAĞLIK VE GÜVENLİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI

Beslenme, Sağlık ve Güvenlik Dersi Öğretim Programı, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için dengeli ve sağlıklı beslenme becerileri, beslenme sırasında ve sonrasında gerekenleri yerine getirme becerileri, sağlığı korumak için gereken şartları oluşturabilme becerileri, tehlikeli durumlardan kaçınma, önlem alabilme ve mahremiyeti koruma becerileri edinmelerini sağlayacak şekilde bilgi, beceri ve değerleri içeren bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır. Öğrencilerin kaliteli bir yaşam sürebilmeleri için beslenme, sağlık ve güvenliğin yeri çok önemlidir. Bu bağlamda öğretim programında öğrenme alanlarındaki beceriler birbiriyle ilişkili ve bütünlük içinde ele alınmaktadır. Öğrenme alanlarının her birinde edinilen bilgi ve beceriler öğrenme sürecinde birbirini etkilemekte ve tamamlamaktadır.

Ayrıca öğrencilerin gelişim özellikleri, yaşları ve becerilerin işlevselliği göz önünde bulundurularak dersin hedefleri yapılandırılmıştır. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri ile 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de ifade edilen Özel Eğitimin Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Beslenme, Sağlık ve Güvenlik Dersi ile öğrencilerin;

- Beslenme sırasında ve sonrasında yerine getirilmesi gereken kurallara uymalarının sağlanması,
- Beslenme becerilerini yerine getirmelerinin sağlanması,
- Sağlıklı beslenme seçeneklerini tercih etmelerinin sağlanması,
- Düzenli ve sağlıklı beslenme becerilerinin geliştirilmesi,
- Sağlığı ile ilgili kavramları kazanmaları,
- Kişisel bakım ve temizliğine özen gösterme becerilerinin geliştirilmesi,
- Sağlığını tehdit eden önemli durumları fark etme ve riskli durumlar için önlem alma becerilerinin geliştirilmesi.

- Sağlık ile ilgili durumlarda sağlık çalışanları ile işbirliği yapma becerilerini kazanmaları,
- Yaralanmalara sebep olabilecek durumları fark etme ve önlem alma becerileri edinmeleri,
- Tehlikeli nesne ve araç gereçleri ayırt etme becerileri geliştirmeleri,
- Suyun güvenli olup olmadığını ayırt etme ve güvenli olmadığı durumlarda uygun davranışlar sergileme becerilerinin geliştirilmesi,
- Acil ve doğal afet durumlarında güvenliğini sağlamak için başkalarıyla işbirliği yapma becerilerinin kazandırılması,
- Trafikte güvenli davranış sergileme becerilerinin geliştirilmesi,
- Hafif yaralanma durumlarında kendine ilk yardım uygulayabilmelerinin sağlanması,
- Ergenlik dönemine ilişkin fiziksel, sosyal ve duygusal değişimlerin farkına varmalarının sağlanması,
- Ergenliğe uygun tutum, davranış ve beceri sergilemelerinin sağlanması amaçlanmıştır.

2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI

Birinci Kademe Beslenme, Sağlık ve Güvenlik Dersi Öğretim Programı hazırlanırken üç temel görüş çerçevesinde hareket edilmiştir:

- İçeriğin diğer disiplinlere de katkı sağlayacak şekilde oluşturulması
- Bağımsız yaşam becerilerinin desteklenmesi
- Kişisel ve toplumsal alanda sağlığı ve güvenliği olumsuz etkileyen tehlikeli durumların azaltılmasının desteklenmesi

Programda yer verilen hedef davranışlar bireyin kendisi ve içinde yaşadığı toplumda kullanabileceği işlevsel olması ve yaşam kalitesini artırıcı davranışlar arasından seçilmiştir. Bu anlamda program işlevsel nitelik taşımaktadır.

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik geliştirilmiş olan bu program, bireysel temelleri dikkate alınarak oluşturulmuştur. Öğrenci, programın en önemli parçasıdır. Öğrenme alanları ve etkinlikler birey için seçilmiş ve düzenlenmiştir. Öğrenme yaşantıları bireyin ilerideki gereksinimleri göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Özellikle bu program, program geliştirme açısından aşağıda belirtilen bireysel temeller dikkate alınarak geliştirilmiştir.

- Her öğrencinin bir birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.
- Öğrencinin kişisel mutluluğunu ve başarıya duygusunu kazandırmak için çaba gösterir.
- Öğrencinin gelecekteki hayatı için rehberdir.
- Günümüzdeki engelli bireylerden beklenen niteliklerin geliştirilmesine rehberdir.
- Öğrencinin fiziksel ve psikolojik açıdan sağlıklı bir birey olarak yetişmesini hedef almıştır.

Öğretim programına temel olan öğrenme yaklaşımları ise sırası uygulamalı davranış analizi (UDA) kuramıdır. Bir çok uzman Skinner'in davranış bilimini insan gelişimine, dile, eğitime, zeka yetersizliğine, otizme ve davranış bozukluklarına uygulama konusuna alan yazına çok önemli katkılarda bulunmuşlardır. Yaptıkları çalışmalar, Uygulamalı davranış analizi (UDA) ve uygulamalarıyla ilgili yürütülen yüzlerce araştırmaya kaynak oluşturmuştur. Bu araştırmalar, günümüzde gelişimsel yetersizliği olan bireylerin eğitiminde eşli benzeri görülmemiş başarılı sonuçlara ulaşılmasını olanaklı kılmıştır.

Alan yazında UDA ile ilgili önemli bazı özellikler şu şekilde sıralanmıştır:

- Gelişimsel ve davranışsal yaklaşımların bütünleştirilmiş olması,
- Uygulanabilir beceri dağarcığı oluşturmak için olumlu pekiştirme yöntemlerinden yararlanılması,

- Davranışın işlevsel analizi (yani çevresel olaylarla davranış arasındaki işlevsel ilişkilerin deneysel olarak kanıtlanması),
- Uygulamaların etkilerini geliştirmek için bilimsel yöntemlerin kullanılması,
- Hedeflerin ve öğretim yöntemlerinin bireyselleştirilmesi,
- Basitten karmaşığa doğru giden aşamalı ve sistematik uygulamaların yapılması,
- Ebeveynlerin ve diğerlerinin çeşitli ortamlarda uygulama yapabilecek şekilde eğitilmesi,
- Uygulamanın yapılandırılmış ortamlardan doğal ortamlara aktarılması.

Bu özellikler orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin farklı alanlarda öğretim programlarını geliştirirken araştırmacılar ve öğretmenler için rehber niteliğindedir. Yapılan uygulamaların etkililiği ile ilgili güçlü bilimsel kanıtlar bulunmaktadır. Beslenme, sağlık ve güvenlik gibi konularda UDA temelli yapılan çalışmaların etkililiği, UDA'nın bilimsel açıdan diğer yaklaşımlara oranla ön plana çıkması ve öğretim programını geliştiren ekibin bu konuda uzun yıllara dayanan deneyimi UDA yaklaşımının benimsenme nedeni olmuştur.

Tüm öğrenciler için bireysel özellikleri, performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda Beslenme, Sağlık ve Güvenlik Dersi Öğretim Programı temel alınarak "Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)" hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. BEP'de yer alacak hedeflerin belirlenmesinde, öğrenme öğretme sürecinin düzenlenmesinde ve başarının değerlendirilmesinde o öğrencinin hazır bulunuşluğu, bilişsel, sosyal ve bedensel özellikleri dikkate alınmalıdır. Öğrenme öğretme sürecinde mümkün olduğunca bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılmalıdır. Bu teknolojilerin kullanılması öğretim stratejilerini zenginleştirirken aynı zamanda öğrencilerin öğrenmelerini destekleyecektir.

Dersin işlenişinde ve uygulamalarda görsel iletişim araçlarına yer verilmeli; slayt, bilgisayar, televizyon, etkileşimli tahta, internet, EBA içerikleri vb. etkin olarak kullanılmalıdır. Teknolojik araç ve gereçler kullanılırken gizlilik, bütünlük ve erişilebilirlik göz önüne alınmalı ve internetin güvenli kullanımı konusunda gerekli uyarılar yapılmalı ve tedbirler alınmalıdır. Dijital kaynakların, özellikle internette indirilen materyallerin kullanımında intihal yapılmamalı, etik kurallara ve telif haklarına uyulmalıdır.

3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Öğrencilerin öğrenme alanlarındaki performanslarını belirlemek amacıyla belirli ölçme araçlarından yararlanılır. Öğretmen tarafından da geliştirilebilen bu araçlarla elde edilen veriler;

1. Öğrencilerin öğretimi hedeflenen davranışı öğrenmeye hazır olup olmadıklarını,
2. Geliştirilen öğretim programının etkililiğini,
3. Öğretimin sonlandırılma kararının verilmesini,
4. Öğretimle ne düzeyde genellenebilen davranış değişikliğinin sağlanabildiğini,
5. Öğretim sonlandırıldıktan sonra etkisinin devam edip etmediğini (izleme) değerlendirmek amacıyla kullanılır.

Öğrencilerin programla kazandırılması hedeflenen bilgi ve becerileri ne oranda edindiğinin tespitinde kullanılan ölçme ve değerlendirme uygulamaları sürekli olmalıdır. Değerlendirme süreci birçok basamağı içermelidir. Bu basamaklar aşağıda verilmektedir.

Programın Gözden Geçirilmesi: Öğretim programını gözden geçirerek, öğrenme alanlarına göre yeniden başlanacağına karar verilmelidir.

Öğretim Öncesinde Veri Toplama:

Kaba Değerlendirme: Program öğrenme alanları ve hedefleri gözden geçirdikten sonra kaba değerlendirme araçları programa göre geliştirilmelidir. Kaba değerlendirme araçları olarak kontrol listeleri, gözlemler ve görüşmelerden yararlanılabilir. Bu tür ölçümler öğrencinin performansı hakkında kabaca bilgi verecek ve ayrıntılı değerlendirme için yol gösterecektir.

Ayrıntılı Değerlendirme Araçları Hazırlanması ve Uygulanması: Seçtiğiniz öğrenme alanına göre Uygulamalı Davranış Analizinin ölçme ve değerlendirme yöntemlerinden yararlanılabilir. Örneğin davranışın süresi ya da sayısı kayıt edilebilir. Bunun için hedef beceri değerlendirme formları geliştirilebilir. Öğretim öncesinde yapılan ayrıntılı değerlendirme öğretime nereden başlanacağına yol gösterecektir. Bu değerlendirmeden sonra hedef davranışlar belirlenerek öğretime başlanabilir.

Öğretim Sırasında Veri Toplama: Öğrenciye seçilen öğrenme alanında yer alan hedef davranışlar öğretilirken değerlendirme yapılmalıdır. Öğretim sırasında yapılan bu değerlendirmeler öğretimin düzenlenmesinde rol oynar.

Öğretim Sonunda Veri Toplama: Öğretim oturumlarında hedeflenen yönde ilerleme sağlayan öğrencilerde öğretim öncesinde kullanılan ölçme araçları ile belirlenen hedeflere ulaşım ulaşıldığı saptanmalıdır.

Toplanan Verilerin Kayıt Edilmesi: Öğrenci performansı sürekli kayıt edilerek öğrenci performansı kayıt altına alınmalı ve grafiksel analizi yapılmalıdır. Kayıtlar sistematik olarak tutulmalı ve analiz edilmelidir.

Sonuçları Değerlendirilmesi ve Gerekli Düzenlemelerin Yapılması: Öğretim öncesi, sırası ve sonrasında yapılan tüm değerlendirmeler uygulanan öğretim konusunda yol gösterir. Öğrenci nasıl öğrenmektedir? Ne tür ipuçlarına ihtiyaç duymaktadır? En fazla desteklenmesi gereken alan nedir? Ne tür öğretimsel uyarlamalara ihtiyacı bulunmaktadır? Eğer uygun değerlendirme süreçlerine yer verildiyse, bu tür sorulara cevap verilebilecek ve birçok problemlerin üstesinden gelinebilecektir.

4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Zorlu yaşam şartları ile mücadele ederken çevresel etmenlerin sebep olabileceği çeşitli tehlikeler karşısında orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler beslenme, güvenli yaşam becerileri ve sağlığı koruma alanındaki becerileri geliştiremeyebilirler. Tehlikeler karşısında gerekli önlemleri alamayabilir veya önemsenmeyen riskli durumların oluşmasına izin verirlerse geriye dönüşü olmayan hastalık ve yaralanmalarla karşı karşıya kalabilirler.

Aslında her bireylerin yaşamı için büyük önem taşıyan bu becerilerin öğretimi orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin de öğretim programlarının önemli bir parçası olmak zorundadır. Orta-ağır Zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere beslenme, güvenli yaşam ve sağlığı koruma becerilerini kazandırmak temel insan hak ve özgürlüğünün bir gereğidir. Çünkü orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler beslenme kurallarına uyma, bozulmuş yiyecekleri ayırt etme, yiyecekleri temiz bir şekilde yeme, hastanede muayene olurken işbirliği yapma, tehlikeli durumların farkına varma, tehlikeli durumlarda yardım isteme, güvenli ortamları seçme, yabancıları ayırt etme vb. gibi sağlığını koruma ve güvenliği için önem taşıyan becerileri gerçekleştirmede ciddi sınırlılıklara sahiptirler. Dolayısıyla orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere öğrenme özelliklerine bağlı olarak bu becerilerin kazandırılması özel bir öğretim programını gerektirir.

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerle sağlık ve güvenlik dersi kapsamında özellikle işbirliği yapma beceriler öğretilirken bazı hususlara dikkat edilmelidir. İşbirliği yapma becerilerinin öğretime başlamadan aşığıdaki beceriler kazandırılmalı ve farklı ortamlarda da çalışılmalıdır:

- Çocuklar yukarıda sözü edilen öğrenme alanlarında öğretim yapılırken öğretmenlerinin ve programla ilgili diğer kişilerin sunduğu yönergeleri yerine getirmelidirler. Bu durumlarda en sık kullanılan bazı yönergeler şu şekilde sıralanabilir. Örnek; 'ağzını aç' 'bana bak' 'başını çevir' 'uzan' 'elini buraya koy'.
- Ayrıca bu durumlarda çocuk, sessizce yerinde oturmalı; sorulara cevap verme dışında konuşmama- lı, çığlık atmamalı ya da ağlamamalı, ya da sözel tekrarlayan davranışlar sergilememelidir.
- Öğrenci problem davranış sergilememeli. Problem davranış, uygunsuz bir şekilde başkalarını çek- mek, dokunmak, itmek, vurmak veya ısırarak; kendine zarar vermeye çalışmak, kaçmaya çalışmak, çevredeki eşyalara zarar vermek olarak örneklendirilebilir.
- Dikkatini yöneltme, sözel yönergeleri takip etme, sessizce yerinde oturma davranışları sergilemelidir.

BESLENME, SAĞLIK VE GÜVENLİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

Alan yazında orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin bozulmuş yiyecekleri ayırt etme, yiyecekleri temiz bir şekilde yeme, sağlık çalışanlarıyla işbirliği yapma, tehlikeli durumların farkına varma ve yardım isteme, güvenli ortamları seçme, yabancıları ayırt etme gibi beslenme, sağlık ve güvenlik için önem taşıyan becerileri gerçekleştirmede ciddi sınırlılıklara sahip oldukları belirtilmektedir. Bu görüşlerden yola çıkarak orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik hazırlanmış olan Birinci Kademe Beslenme, Sağlık ve Güvenlik Dersi Öğretim Programı kapsamında öğrenme alanları bu beceriler kapsayacak şekilde geliştirilmiştir. Program orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin yaşamın her aşamasında hayatlarını sağlıklı ve güvenli olarak sürdürebilmelerini sağlayacak becerilerle donatılmış birer birey olarak yetişmelerini sağlamaya yönelik hazırlanmıştır.

Öğretim programında yer alan öğrenme alanları Beslenme, Sağlığı Koruma, Hastalıklarla Baş Etme, Tehlikeleri Fark Etme, Güvenliği Sağlama ve Cinsel Eğitim olmak üzere 5 bölümden oluşmaktadır.

1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

Beslenme: Bu öğrenme alanında öğrencilere beslenme ile ilgili temel kavramları ayırt edebilmeleri, beslenme kurallarını tanımları, beslenmeleri ile ilgili önlem alabilmeleri ve beslenme ile ilgili becerileri kazanmaları hedeflenmiştir.

Sağlığı Koruma: Bu öğrenme alanında daha çok sağlık çalışanları, sağlıkla ilgili çeşitli araç gereçleri ve ilaç ile bazı özellikleri açısından ilaca benzeyen ancak ilaç olmayanları şeyleri ayırt etme becerileri üzerinde durulmaktadır. Ayrıca bu alanda öğrencilerin sağlığını koruması için beslenme ve giyinme ile ilgili kavramları ayırt etmelerinin yanı sıra kişisel bakımı ve temizliklerini gerçekleştirebilmesi için gerekli becerilerin öğretimi de yine bu alanın hedefleri arasındadır.

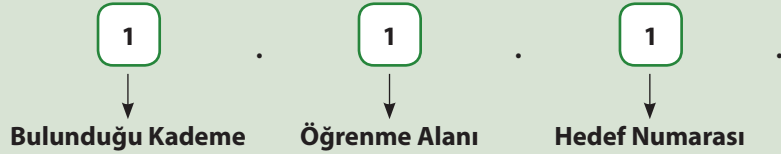
Hastalıklarla Baş Etme: Bu öğrenme alanında sağlığı ile ilgili önemli durumları (Örneğin ateşi çıktığında, basit yaralanmalarda ve ağrıyan yeri olduğunda vs) fark etme, sağlığı ile ilgili durumlarda basit önlem alma ve basit müdahalelerde söz dinleyerek işbirliği yapma becerileri hedeflenmiştir.

Tehlikeleri Fark Etme: Bu öğrenme alanında öğrencilere yaralanmalara sebep olabilecek durumları fark etme ve önlem alma, tehlikeli nesnelere ayırt etme ve bu nesnelere karşısında güvenli davranışlar sergileme, Acil/doğal afet durumlarını ayırt etme davranışlarının öğretimi hedeflenmiştir. Suyun güvenli/tehlikeli olup olmadığını ayırt etme ve su bulunan yerlerde güvenli davranışlar sergileme yine bu öğrenme alanında öğretimi hedeflenen önemli beceriler arasındadır.

Güvenliği Sağlama: Bu öğrenme alanında acil ve doğal afetler durumlarında güvenliğini sağlamak için işbirliği yapma becerilerinin öğretimi hedeflenmiştir. Ayrıca güvenlik için çok önemli olan trafik bilgi ve kurallarını ayırt etme ve trafikte güvenli davranışlar sergileme bu öğretim alanının hedefleri arasındadır. Ayrıca ilk yardım hakkında temel kavramları ayırt etme ve hafif yaralanmalarda ilk yardım uygulayabilme becerilerinin yine bu alanda öğretimi hedeflenmiştir.

Cinsel Eğitim: Bu öğrenme alanında öğrencilerin kendi özel vücut bölümlerini ayırt etme ve cinsiyetlerine uygun giyinme becerilerinin öğretimi hedeflenmiştir. Cinsel olarak tehdit veya risk içeren durumlarda tanıdığı veya güvenli kişiler ile tanımadığı veya güvenli olmayan kişileri ayırt etme becerilerinin öğretimi hedeflenmiştir. Ayrıca tehdit veya risk içeren durumlarda kendisini koruma bu öğrenme alanı içinde öğretimi hedeflenen davranışlar arasındadır. Bu alan kapsamında öğretimi hedeflenen bir diğer önemli davranış ise mahremiyeti korumadır.

Beslenme, Sağlık ve Güvenlik öğretim programında **Kademe, Öğrenme Alanı, Hedef'e** ilişkin kodlamada aşağıdaki sistematik izlenmiştir.

2. HEDEFLERİN YAPISI

Tablo 1. Öğretim Programının Öğrenme Alanları Hedef ve Hedef Davranış Sayıları

Öğrenme Alanları	Hedef Sayıları	Hedef Davranış Sayıları
Beslenme	4	26
Sağlığı Koruma	3	12
Hastalıklarla Baş Etme	3	13
Tehlikeleri Fark Etme	8	25
Güvenliği Sağlama	5	16
Cinsel Eğitim	6	15
Toplam	29	107

Tablo 2. Hedeflerin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı

Öğrenme Alanları	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor	Toplam
Beslenme	2	-	2	4
Sağlığı Koruma	2	-	1	3
Hastalıklarla Baş Etme	1	2	-	3
Tehlikeleri Fark Etme	4	4	-	8
Güvenliği Sağlama	2	2	1	5
Cinsel Eğitim	3	3	-	6
Toplam	14	11	4	29

3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR

Bu bölümde orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için hazırlanan öğretim programının öğrenme alanlarına göre hedef ve hedef davranış sayıları, hedeflerin öğrenme alanlarına göre dağılımı ve her öğrenme alanının hedefleri, hedef davranışları, önerilen öğretim yöntem ve teknikleri ile önerilen ölçme ve değerlendirme yöntem ve araçları verilmiştir.

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Beslenme	1.1.1. Yemek için hazırlanır.	1.1. Yemek yerken kullanılan malzemeleri ayırt eder. 1.2. Yemekten önce ellerini yıkar. 1.3. Yemek masasını düzenler. 1.4. Yemeği servis edilinceye kadar bekler. 1.5. Yemeğini kendisi servis eder.	Uyarana ipucu ekleme Ayrık denemelerle öğr. Uyarana şekil verme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	1.1.2. Yemek sırasında kurallara uyar.	2.2. Katı gıdaları çiğneyerek yutar. 2.3. Ağızındaki lokma bitince konuşur. 2.4. Yemeğini ağız kapalı yer. 2.5. Küçük lokmalar halinde yer. 2.6. Küçük yudumlar halinde içer. 2.7. Konuşmadan önce ağızını peçete ile siler. 2.8. Tabagındaki yemeği bitirir.	Uyarana ipucu ekleme Ayrık denemelerle öğr. Uyarana şekil verme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
Beslenme	1.1.4. Beslenme becerilerini yerine getirir.	4.1. Parmaklarıyla atıştırma yeri. 4.2. Bardak kullanarak içecek içer. 4.3. Kaşık kullanarak yemek yer. 4.4. Çatal kullanarak yemek yer. 4.5. Yemekte peçete kullanır. 4.6. Çatal ve bıçak kullanarak yemek yer. 4.7. Pipet kullanarak içecek içer. 4.8. Musluktan sürahiye su doldurur. 4.9. Sürahiden bardağa içecek doldurur.	Şekil verme İpucu sunma ve ipucunu geri çekme	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı Değişen ölçütler deseni Grafiksel analiz
	1.1.4. Yemek sonrasında kurallara uyar.	3.1. Yemeği bitirince masasındaki diğer kişileri bekler. 3.2. Yemek masasını toplar. 3.3. Yemekten sonra ellerini yıkar. 3.4. Yemekten sonra dışlarını fırçalar.	Şekil verme İpucu sunma ve ipucunu geri çekme	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı Değişen ölçütler deseni Grafiksel analiz
Açıklamalar	"Beslenme" öğrenme alanında hedefler ve hedeflere ait hedef davranışlar günlük dercesine göre sıralanmıştır. Hedef davranışların sırası gelişimsel ve zamansal ardışıklık izlenmektedir. Hedef davranışların öğretimi sırasında bireyin kolay öğreneceği hedef davranıştan başlanmasına dikkat edilmelidir.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Sağlığı Koruma	1.2.1. Sağlıkla ilgili kavramları ayırt eder.	1.1. Sağlık çalışanlarını ayırt eder. 1.2. Sağlıkla ilgili araç-gereçleri ayırt eder. 1.3. Sağlıkla ilgili ilaçları ayırt eder.	Uyarana ipucu ekleme Ayrık denemelerle öğretim Uyarana şekil verme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	1.2.2. Giyinme ile ilgili kavramları ayırt eder.	2.1. Mevsime ve hava durumuna göre kıyafetleri ayırt eder. 2.2. Hava durumuna göre eşya seçer.	Uyarana ipucu ekleme Ayrık denemelerle öğretim Uyarana şekil verme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	1.2.3. Kişisel bakımı / temizliği konusunda iş birliği yapar ya da kişisel bakımını / temizliğini kendisi gerçekleştirir.	3.1. Saç kesimi sırasında iş birliği yapar. 3.2. Tırnak kesimi sırasında iş birliği yapar. 3.3. Banyo yaparken iş birliği yapar. 3.4. Esnerken ağzını eliyile kapatır. 3.5. Akıntı olduğunda burnunu mendille siler. 3.6. Hapşırırken / öksürürken / tıksırırken ağzını koluyla kapatır. 3.7. Elini ağızına, burnuna, kulağına ya da gözüne sürdüğünde yıkar.	Şekil verme İpucu sunma ve ipucunu geri çekme	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı Değişen ölçütler deseni Grafiksel analiz
Açıklamalar	"Sağlığı Koruma" öğrenme alanında hedefler ve hedeflere ait hedef davranışlar güçlük derecesine göre sıralanmıştır. Hedef davranışların sırası gelişimsel ve zamansal ardışıklık izlenmemektedir. Hedef davranışların öğretimi sırasında bireyin kolay öğreneceği hedef davranıştan başlanmasına dikkat edilmelidir.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Hastalıklarla Baş Etme	1.3.1. Sağlığı ile ilgili önemli durumları fark eder.	1.1. Ateşinin çıktığını belirtir. 1.2. Yaralanmış yerini gösterir. 1.3. Ağrıyan yerini gösterir.	Replikli öğretim Bekleme süreli öğretim Ayrık denemelerle öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	1.3.2. Sağlığı ile ilgili durumlar- da önlem alır.	2.1. Yara ve çizik olan bölgelerine krem sürer. 2.2. Genel sağlık durumu hakkında bilgi verir.	Replikli öğretim Bekleme süreli öğretim Ayrık denemelerle öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	1.3.3. Sağlığı ile ilgili önemli durumlar- da iş birliği yapar.	3.1. Ateşi ölçülürken iş birliği yapar. 3.2. Genel sağlık kontrolünden geçirilirken iş birliği yapar. 3.3. Şurup içerken iş birliği yapar. 3.4. Sprey kullanırken iş birliği yapar. 3.5. Damla kullanırken iş birliği yapar. 3.6. Basit tedavilerde iş birliği yapar. 3.7. İğne olurken iş birliği yapar. 3.8. Kan alınırken iş birliği yapar.	Şekil verme	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı Değişen ölçütler deseni Grafiksel analiz
Açıklamalar	"Hastalıklarla Baş Etme" öğrenme alanında hedefler ve hedeflere ait hedef davranışlar güçlük derecesine göre sıralanmıştır. Hedef davranışların sırası gelişimsel ve zamansal ardışıklık izlenmemektedir. Hedef davranışların öğretimi sırasında bireyin kolay öğreneceği hedef davranıştan başlanmasına dikkat edilmelidir.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Tehlikeleri Fark Etme	1.4.1. Yaralanmalara sebep olabilecek durumları fark eder.	1.1. Çukur alanları ayırt eder 1.2. Kaygan zemini ayırt eder. 1.3. Oyun parklarında oluşabilecek tehlikeli durumları ayırt eder.	Uyarana ipucu ekleme Ayrıık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	1.4.2. Yaralanmalara sebep olabilecek durumlarda önlem alır.	2.1. Çukur alanı güvenli geçer. 2.2. Kaygan zemini güvenli geçer. 2.3. Oyun parklarında oluşabilecek tehlikeli durumlarda önlem alır.	Ayrıık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Video model	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	1.4.3. Yaralanmalara sebep olabilecek durumlar katışın-da önlem alır.	3.1. Hayvanların sebep olabileceği tehlikeleri ayırt eder / tehlikelerden kaçınır. 3.2. Oyun parkındaki araçları güvenli kullanır.	Ayrıık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Video model Uyarana ipucu ekleme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	1.4.4. Tehlikeli nesnelere ayırt eder.	4.1. Kesici nesnelere ayırt eder. 4.2. Tehlikeli sıcaklığı ayırt eder. 4.3. Yanmakta olan maddeleri ayırt eder.	Uyarana ipucu ekleme Ayrıık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	1.4.5. Tehlikeli nesnelere belirleyerek güvenli davranışlar sergiler.	5.1. Kesici nesnelere güvenli şekilde tutar. 5.2. Yanmakta olan maddelerden kaçınır. 5.3. Tehlikeli sıcaklıktan kaçınır.	Uyarana ipucu ekleme Ayrıık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Video model	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	1.4.6. Acil / doğal afet durumlarını ayırt eder.	6.1. Alarm seslerini ayırt eder. 6.2. Doğal afet türlerini ayırt eder. 6.3. Acil durumları ayırt eder. 6.4. Acil ve doğal afet durumlarında kullanılan güvenli bölgeleri ayırt eder.	Uyarana ipucu ekleme Ayrıık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Video model	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	1.4.7. Suyun güvenli / tehlikeli olup olmadığını ayırt eder.	7.1. Banyonun güvenli olup olmadığını ayırt eder. 7.2. Havuzda kullanılacak güvenli malzemeleri ayırt eder. 7.3. Denizde kullanılacak güvenli malzemeleri ayırt eder. 7.4. Banyo, havuz, deniz ya da gölette oluşabilecek tehlikeleri ayırt eder.	Uyarana ipucu ekleme Ayrıık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Video model	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	1.4.8. Su bulunan yerlerde güvenli davranışlar sergiler.	8.1. Havuz bulunan alanlarda güvenli davranışlar sergiler. 8.2. Deniz bulunan alanlarda güvenli davranışlar sergiler. 8.3. Göl / gölet bulunan alanlarda güvenli davranışlar sergiler.	Uyarana ipucu ekleme Ayrıık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Video model	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	Acıklamalar	"Tehlikeleri Fark Etme" öğrenme alanında hedefler ve hedeflere ait hedef davranışlar güçlük derecesine göre sıralanmıştır. Hedef davranışların sırası gelişimsel ve zamansal ardışıklık izlememektedir. Hedef davranışların öğretimi sırasında bireyin kolay öğreneceği hedef davranıştan başlanmasına dikkat edilmelidir		

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Güvenliği Sağlama	1.5.1. Acil / doğal afet durumlarında güvenliği sağlamak için iş birliği yapar.	1.1. Acil / doğal afetlerde güvenliği sağlayacak kişileri bulur. 1.2. Acil / doğal afetlerde güvenliği sağlayacak kişilerden yardım ister. 1.3. Acil / doğal afetlerde güvenli bölgelere giderken iş birliği yapar. 1.4. Acil / doğal afet durumlarında güvenli bölgelerde verilen komutlara uyar.	Uyarana ipucu ekleme Ayrık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Video model	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	1.5.2. Trafik bilgi ve kurallarını ayırt eder.	2.1. Trafikle ilgili temel kavramları ayırt eder. 2.2. Yaya olarak trafik kurallarını ayırt eder. 2.3. Yolculuk sırasında uyulması gereken kuralları ayırt eder. 2.4. Trafik ışık ve levhalarının anlamlarını ayırt eder. 2.5. Günlük yaşamda kullanılan işaret levhaları ayırt eder.	Uyarana ipucu ekleme Ayrık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Video model	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	1.5.3. Trafikte güvenli davranışlar sergiler.	3.1. Eşlik edildiğinde karşıdan karşıya geçerken uygun davranışlar sergiler. 3.2. Araçlarda güvenlikle ilgili kurallara uyar.	Uyarana ipucu ekleme Ayrık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Video model	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	1.5.4. İlk yardım hakkında temel kavramları ayırt eder.	4.1. İlk yardım gerektiren durumları ayırt eder. 4.2. İlk yardım malzemelerini ayırt eder.	Uyarana ipucu ekleme Ayrık denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Video model	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	1.5.5. Hafif yaralanmalarda ilk yardım uygular.	5.1. Hafif yaraya ilk yardım uygular. 5.2. Hafif kanama durumuna ilk yardım uygular. 5.3. Hafif kazalarda ilk yardım uygular.	İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Etkinlik çizelgeleri Video model Ayrık denemelerle öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı Grafiksel analiz
Açıklamalar	"Güvenliği Sağlama" öğrenme alanında hedefler ve hedeflere ait hedef davranışlar güçlük derecesine göre sıralanmıştır. Hedef davranışların sırası gelişimsel ve zamansal ardışıklık izlenmemektedir. Hedef davranışların öğretimi sırasında bireyin kolay öğreneceği hedef davranıştan başlanmasına dikkat edilmelidir.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Cinsel Eğitim	1.6.1. Özel vücut bölümlerini ayırt eder.	1.1. Kadınlara ait özel vücut bölümlerini ayırt eder. 1.2. Erkeklerle ait özel vücut bölümlerini ayırt eder.	Uyarana ipucu ekleme Ayrılc denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	1.6.2. Cinsiyetine uygun giyinir.	2.1. Cinsiyetle ilgili fiziksel farklılıkları ayırt eder. 2.2. Kiyafetlerde cinsiyete özgü ayrımları ayırt eder. 2.3. Cinsiyetine uygun kıyafet seçer.	Uyarana ipucu ekleme Ayrılc denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	1.6.3. Tehdit / risk içeren durumlarda tanıdığı kişileri /güvenli kişileri ayırt eder.	3.1. Video ya da resminden tanıdığı kişileri / güvenli kişileri ayırt eder.. 3.2. Gerçek yaşamda tanıdığı kişileri / güvenli kişileri ayırt eder.	Uyarana ipucu ekleme Ayrılc denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	1.6.4. Tehdit / risk içeren durumlarda tanıdığı kişileri / güvenli kişileri ayırt eder.	4.1. Videodan ya da resminden tanımadığı kişileri / güvenli olmayan kişileri ayırt eder. 4.2. Gerçek yaşamda tanımadığı kişileri / güvenli olmayan kişileri ayırt eder. 4.3. Tanımadığı birisinin geldiğini tanıdığı kişiye söyler.	Uyarana ipucu ekleme Ayrılc denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Replikli öğretim	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	1.6.5. Tehdit / risk içeren durumlarda kendisini korur.	5.1. Güvenilir olan yakınlaşmalarda yakınlık gösterir. 5.2. Güvenilir olmayan yakınlaşmalarda tepki verir / kaçar. 5.3. Fiziksel güç kullanılarak yapılan girişimleri reddeder.	Uyarana ipucu ekleme Ayrılc denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Replikli öğretim Video model	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
	1.6.6. Mahremiyetini sağlamak için güvenli davranışları fark eder.	6.1. Gizliliğini koruması gereken davranışları ayırt eder. 6.2. Kişisel alanını korumak için yapması gereken davranışları ayırt eder.	Uyarana ipucu ekleme Ayrılc denemelerle öğretim İpucu sunma ve ipucunu geri çekme Replikli öğretim Video model	Davranış kayıt formu Olay kaydı Grafiksel analiz
Açıklamalar	"Cinsel Eğitim" öğrenme alanında hedefler ve hedeflere ait hedef davranışlar güçlük derecesine göre sıralanmıştır. Hedef davranışların sırası gelişimsel ve zamansal ardışıklık izlememektedir. Hedef davranışların öğretimi sırasında bireyin kolay öğreneceği hedef davranıştan başlanmasına dikkat edilmelidir.			

ÖRNEK ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ

DERS PLANI ÖRNEĞİ – I

BÖLÜM-1	
Dersin Adı	: Beslenme, Sağlık ve Güvenlik
Kademe	: I
Öğrenme Alanı	: Hastalıklarla Baş Etme
BÖLÜM-2	
Hedef	1.3.3. Sağlığı ile ilgili önemli durumlarda iş birliği yapar.
Hedef Davranışlar	3.7. İğne olurken iş birliği yapar. Hedef Davranışın Tanımı: Öğrenci tıbbi sarf malzemeleri olan bir tepsi yakınındaki bir masanın üzerine konulduğunda ve hemşire elinde iğne ile odaya girip iğneyi tepsiye bıraktığında 15 saniye boyunca sandalyesinde uygun şekilde oturur; bir elini avuç içi aşağıya bakacak şekilde dizinin üstüne ya da sandalyenin kenarına koyar; başını uzattığı diğer kolunun ters tarafına çevirir; tepsi-deki sarf malzemeleri sesli bir şekilde (kağıt, naylon veya tıkrırtılar) 15 saniye süreyle düzenlenirken yerinde sessizce oturur; üst kolu en az 5 saniye boyunca alkollü pamuk veya bir mendil ile temizle-nirken yerinde sessizce oturur; üst kolunun derisi 10 saniye süresince hafifçe sıkıştırılırken yerinde sessizce oturur; kolunun sıkıştırılan bölgesine buz ya da ataç dokundurulurken sessizce yerinde oturur; koluna yara bandı yapıştırıldığında yerinde sessizce oturur; yerinden kalkmasına izin verile-ne dek yerinde sessizce oturur. Basamaklar; ancak öğrenci basmakalıp ve uygun olmayan davranış (bağırma, ağlama gibi) sergilemediğinde doğru olarak kabul edilir. Her bir basamağa, bir önceki basamakta 3 oturum art arda ölçüte ulaşıncaya kadar geçilir.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Şekil verme, aşamalı yardım
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Sembol tahtası, öğrencinin tercihlerinden oluşan bir seçim panosu, doktor veya hemşire rolü için beyaz önlük, enjeksiyon ve çeşitli tıbbi sarf malzemeleri (pamuk, kolonya, yara bandı), tıbbi sarf malzeme tepsi, öğrenci için kısa kollu bir tişört ve şapka
Ortam Düzenlemeleri	Her oturumdan önce öğrenci kısa kollu bir tişört giyer ve bekleme odasında (koridor ya da öğretim yapılacak yere yakın bir sınıf olabilir) bekler. Öğretmen öğrencinin şapkasını giymesini sağlar ve daha sonra öğrenciyi doktor ya da hemşire rolü üstlenen kişinin yanına götürür, ona nerede otu-racağını gösterir.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	Öğrenciye "Bil bakalım ne oldu?" der öğrenci "Ne oldu?" ve benzeri sözlü bir tepki verdiğinde veya dikkatini öğretmenine yönelttiğinde öğretmen "Bugün doktoru ziyaret edeceğiz seni bekliyor." di-yerek öğrencinin dikkatini uyulamaya çeker.
Güdüleme	Öğretmen çok hızlı bir şekilde çocuğa sembol kazandırır. Böylece her basamakta başarılı olan öğ-renci bütün sembollerini kazanarak ödül seçer. Bu uygulamalarda öğrencinin özellikle tercih ettiği ve sevdiği ödüller kullanılmalıdır (uzun dinlenme araları, çok sevdiği yemek ve etkinlikler gibi). Hatalar ortaya çıktığında sembol verilmez ve oturumun sonunda öğrenci sembollerin tamamını kazanamaz, oturumun sonunda özel bir ödül seçemez, sıradaki dersine devam eder.

<p>Gözden Geçirme ve Derse Geçiş Hedef Uyaran Sunumu</p>	<p>Tıbbi sarf malzemeleri kontrol edilir ve eksik olanlar giderilir. Öğrencinin sembol tahtası ve ödülleri kontrol edilir; bir eksiklik var ise uygulamadan önce giderilir. Bir önceki oturumda, uygulaması gerçekleştirilecek basamağa ait veriler gözden geçirilir. Yeni oturumda kullanılacak pekiştirilecek gözden geçirilir ve eksikler tamamlanır.</p>
<p>Uygulama</p>	<p>Öğretim: Öğretmen uygulama sırasında öğrenciye çeşitli yönergeler (yerine otur, bekle, bana bak, elini aşağıya indir, kalk gibi) verir ve uygun davranışları için sembol kazandırır. Diğer yönergeleri veren kişi ise beceri analizinde yer alan basamakların tamamında ölçütü karşılayıncaya kadar hemşire ya da doktor (H / D) rolü üstlenmeye devam eder. H / D bir kişinin gerçek bir doktora gittiğinde karşılaşılabileceği türden yönergeler verir ve sorular sorar ("Bugün kendini nasıl hissediyorsun?" , "Daha iyisin öyle değil mi?" , "Biraz acı hissedebilirsin" gibi).</p> <p>Gerekli hallerde öğretmen "Bana bak!" , "Elini aşağı indir!" gibi yönergeler de verebilir ve aşamalı yardımda bulunur (öğrencinin elini aşağı indirmesine yardım eder). Öğretmen çok hızlı bir şekilde çocuğa sembol kazandırır. Böylece her basamakta başarılı olan öğrenci bütün sembollerini kazanarak ödül seçer. Bu uygulamalarda öğrencinin özellikle tercih ettiği ve sevdiği ödüller kullanılmalıdır (uzun dinlenme araları, çok sevdiği yemek ve etkinlikler gibi).</p> <p>Hatalar ortaya çıktığında sembol verilmez ve oturumun sonunda öğrenci sembollerin tamamını kazanamaz, oturumun sonunda özel bir ödül seçemez, sıradaki dersine devam eder.</p> <p>Hedef basamaklar tamamlanmadan öğrencinin uygulamayı terk etmesine izin verilmez, öğretmen yerinde oturması ve uygun davranışları göstermesi için (sessizce bekleme) aşamalı yardım kullanır. Böylece oturum sonlanmadan önce tüm hedef basamaklar yerine getirilmiş olur.</p> <p>Genelleme: Öğrenci tüm basamakları tamamladıktan sonra, genellemenin nasıl yapılacağı planlanır, kişi ve ortamlar arası olarak uygulanır. Eğer öğrenci genelleme yapılırken tüm basamakları yerine getirmese birbirini izleyen 3 oturumun tümünü doğru gerçekleştirene kadar uygulamaya devam edilir. Veriler öğrencinin bu beceriyi farklı kişiler ve okulun farklı ortamlarında doğru olarak yerine getirdiğini gösterdiğinde, öğretmen, hemşire ya da doktor rolünü oynayan kişi okulun dışında en az 2 farklı yerde genellemeye ilişkin uygulama yapar. Öğrenci bu farklı ortamlarda beceriyi doğru şekilde yerine getirene kadar öğretime devam edilir. Daha sonra herhangi bir muayenehanede öğretmen ve okuldan doktor veya hemşire rolü üstlenen kişiler olmaksızın genellemeye ilişkin uygulama gerçekleştirilir ve öğrenci bütün basamakları doğru şekilde yerine getirene dek uygulama devam eder. Son genelleme uygulaması ise öğrencinin D / H ile herhangi bir tıbbi merkezde gerçek iğne olmasıyla gerçekleştirilir. Bundan sonra, öğrencinin ebeveyni de bu uygulamaya katılır.</p> <p>İzleme: Öğrenci, okul ortamında genelleme değerlendirmelerine ilişkin ölçütleri sağladıktan sonra, okul ortamı dışındaki genelleme değerlendirmeleri yapıncaya kadar (ör. yerel ofis binalarında veya çocuk doktorunun ofisinde) izleme verisi alınır. Bu süre zarfında, öğrencilere, farklı tanıdık eğitimcilerle farklı okul ortamlarında görev analizindeki tüm görevleri tamamlamak için haftada en az iki fırsat verilir. Öğrenci herhangi bir hata yaparsa eğitim devam eder.</p> <p>Bir sağlık merkezinde öğrencinin becerileri başarıyla yerine getirmesi açısından, programa izleme olarak devam edilir. İzleme verisi almak için izlenecek yöntem şu şekildedir: Haftada iki kere yapılan uygulamada birbirini izleyen üç veri noktası; haftada bir kez yapılan uygulamada birbirini izleyen üç veri noktası; iki haftada bir yapılan uygulamada birbirini izleyen üç veri noktası ve son olarak aylık olarak alınan veri.</p> <p>İzleme oturumları sırasında öğrenci, beceri analizindeki (hedef davranışın tanımı) tüm basamakları başarıyla tamamlamazsa, eğitim üç ardışık değerlendirmede herhangi bir hata ortaya çıkmayınca kadar sürdürülür ve izleme verisi tekrar alınır.</p>

Açıklamalar

Öğrenci muayene sandalyesinde oturmalı ve kendisine izin verilene kadar ayağa kalkmamalıdır. Yönerge verildikten sonra avuçları aşağı doğru olacak şekilde ellerini dizlerinin üzerine koymalıdır. Bu sırada doktor ya da hemşire rolü oynayan kişiye ya da gerçek doktor ya da hemşireye bakmamalı; öğretmenine ya da ebeveynine bakmalıdır. Öğrenci uygulama boyunca bir şapka takmalı ve izin verilene kadar çıkarmamalı ya da şapkasına dokunmamalıdır; sadece kendisine sorulan soruları cevaplamalı ya da gerekli durumlarda "teşekkür ederim" , "afedersin" , "merhaba" gibi tepkilerde bulunmalıdır. Bu tepkiler herhangi bir basmakalıp davranış ya da problem davranış olmaksızın ortaya çıkarsa uygun davranış olarak kabul edilmelidir. Basmakalıp davranışlar öğrencinin özellikleri ve programının gerektirdiği durumlar göz önünde bulundurularak her öğrenci için bireysel olarak belirlenmelidir. Problem davranışlar ise şu şekilde sıralanabilir: bağırma, ağlama, kaçma, çeşitli materyalleri zorla alma, nesnelere işlevsel olmayan şekilde kullanma, bozma, kaçma, vurma, tekme atma, ısırma.

BÖLÜM-4

Ölçme ve Değerlendirme

Ön değerlendirme: Ön değerlendirme verisi toplanmaz, çünkü bunun yapılması, ilgili becerilerin kazanılmasını erteleyebilecek hatalar uyandırabilir.

Süreç içi değerlendirme: İğne olmak, korku yaratan bir durum olduğundan ön değerlendirme yapılmadan uygulamaya başlamak uygun olur. **Değişen ölçütler deseni kullanılarak** (1. basamakta 3 oturum art arda doğru olarak tamamlandıktan sonra 2. basamağa geçilir. 1. ve 2. basamakların doğru olarak tamamlanmasının ardından 3. basamağa geçilir ve bu şekilde devam edilir) her oturumda veri alınır. Ölçme sırasında **beceri kayıt formuna** hedef davranış tanımında yer alan her bir basamak doğru ya da yanlış olarak kaydedilir. Öğrenci, öğretmenin ya da sağlık personelinin yönergesini yerine getirdiğinde ya da iğne olmasını engelleyebilecek uygun olmayan bir davranış sergilemediğinde basamaklar doğru olarak kaydedilir. Veriler doğru olarak tamamlanmış basamak sayısı olarak grafiğe aktarılır. Grafikte yatay çizgiler öğrencinin performansına ilişkin değişen ölçütü belirtir. Öğretim verisi içi dolu daireler ile belirtilir.

Genelleme: Öğrenci hedef ölçütü sağladığında genelleme verisi alınır. Genelleme verisi, öğretim verisi gibi toplanır ve grafiğe aktarılır. Farklı kişiler ve farklı ortamlar arası planlanan genelleme verisi bazı simgelerin farklı şekillerde kullanılmasıyla grafik üzerinde belirtilir.

İzleme: Öğrenci son genelleme oturumunda ölçütü sağladığında, gerçek iğneyi olmadan önce veri alınır. İzleme verisi, öğrencinin ileriki zamanlarda iğne olurken iş birliği yapıp yapmayacağından emin olmak için alınır. İzleme verisi içi boş üçgenler şeklinde belirtilir.

Grafiğe aktarılan veriler incelendiğinde, hedef davranışa ilişkin aşağıdaki sonuçlardan birine karar verilir.

- Ön değerlendirme verileri, çocuğun bu programa ihtiyacı olmadığını gösterdi.
- Öğrenci programın hedefine ulaştı.
- Genelleme gerçekleşti.
- Davranış uygun seviyede sürdürüldü.
- Program istenilen sonucu sağlamadı, yerine başka program geliştirilecek.
- Program geçici olarak _____'e kadar sonlandırıldı.
- Diğer (açıklama yazın) _____.

DERS PLANI ÖRNEĞİ – II

BÖLÜM-1	
Dersin Adı	: Beslenme, Sağlık ve Güvenlik
Kademe	: I
Öğrenme Alanı	: Tehlikeleri Fark Etme
BÖLÜM-2	
Hedef	1.4.6. Acil / doğal afet durumlarını ayırt eder.
Hedef Davranışlar	6.1. Alarm seslerini ayırt eder. Hedef Davranışın Tanımı: Öğrenci, öğretmenin sunduğu alarm sesini dinleyerek yönerge verilmesinin ardından 5 saniye içinde sesin ait olduğu alarmı söyler. Konuşma becerisi gelişmemiş öğrenciler, öğretmenin sunduğu alarm sesini dinleyerek yönerge verilmesinin ardından 5 saniye içinde ilgili alarmın resim kartını gösterir. Öğretimi hedeflenen alarm sesleri: <ul style="list-style-type: none">- Yangın alarmı- Deprem alarmı- Sarı alarm- Kırmızı alarm
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Ayrık Denemelerle Öğretim
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	İlgili resim kartları, alarm sesini dinletmek için ses cihazı / sistemi
Ortam Düzenlemeleri	Öğretmen ve öğrenci yan yana oturacak şekilde ortam düzenlenir. Resim kartı kullanılacaksa öğrencinin önüne masaya konular. Alarm sesinin net duyulabileceği şekilde ses cihazı ayarlanır. Öğretmen derse başlamadan önce kullanılacak araç-gereçleri ve somut pekiştiricileri kontrol eder, eksiklik var ise giderir. Değerlendirme ve öğretim oturumları sınıf ortamında gerçekleştirilirken, genelleme oturumları okulun koridoru, bahçesi veya farklı bir sınıfta farklı kişilerle gerçekleştirilir.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	Ders süresince öğretmenin yönergelerine uyan, dikkatini yönelten öğrencilerin neler kazanacağı açıklanır. "Bugün seninle alarm seslerini öğreneceğiz." diyerek derse dikkat çekilir. " Alarmı dinle!" yönergesi verilir.
Güdüleme	Doğru davranışlar ders boyunca, somut pekiştiricilerle (etkinlikler, semboller, atıştırma malzemeleri) ve davranışla ilişkilendirilmiş övgü sunularak pekiştirilir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş Hedef Uyarın Sunumu	Bir önceki derse ait veriler var ise öğretmen bunları gözden geçirerek derse başlamadan önce öğrencilerin performansı hakkında bilgi sahibi olur. Resim kartlarıyla çalışma yapılacaksa öğrencilerin kartları incelemesine izin verilir. Ses cihazı / sistemi hazırlanır.

Uygulama

Öğretmen öğrenci ile karşılıklı olarak oturur. "Alarmı dinle!" yönergesini verdikten sonra alarm sesini dinletir. "Bu ses ne alarmı? Göster / söyle!" yönergesini verir. Öğretmen 5 saniye bekler. Doğru tepki veren öğrenciye davranışla ilişkilendirilmiş övgü ile birlikte sevdiği atıştırıcılardan küçük bir miktar verir veya kısa süreliğine sevdiği bir etkinlik ile meşgul olmasına izin verir ya da sembol sunar. Öğrenci tepki vermez veya yanlış tepki verir ise ipucu sunulur. (Ör. sesi dinlemesinin ardından 5 saniye içinde tepki vermez ise öğretmen doğru cevabı söylemesi için "Söyle, yangın alarmı." diyerek model olur ve öğrencinin tekrarlamasını ister ya da öğrencinin elinde tutarak hedef resim kartını göstermesi için ipucu sunar. Öğrenci söylerse tepkiyi ipucu vererek yaptırdığı için pekiştirmez. "Söyledin." diyerek sadece onay ifadesi kullanır. İpucu verilerek alınan tepkilerin ardından öğrencinin yönergeyi bağımsız yapabildiği için davranış tekrar ettirilir. Sunulan yardım kademeli olarak azaltılarak mümkün olduğunca kısa sürede geri çekilmelidir.

Açıklamalar

Öğrenci, en az iki oturum üst üste öğretimde ve en az bir oturum da genellemede hedefe %100 ulaştığında program sonlandırılır. Üst kademelerde alarm sesini duyduğunda yapması gereken davranışlar öğretilmesi hedeflendiğinden ve alarm seslerine farklı tepkiler vermesi isteneceğinden alarm seslerinin öğretimi tek tek yapıldıktan sonra aralarındaki farkları anlayabilmeleri için öğrencinin düzeyine göre 2- 3 alarm sesiyle birlikte çalışılabilir.

BÖLÜM-4

Ölçme ve Değerlendirme:

Bu programın ölçme ve değerlendirmede aşamasında **davranış kayıt formu, olay kaydı ve grafiksel analiz tekniği** kullanılır.

Ön değerlendirme: Öğretime başlamadan önce ön değerlendirme verileri toplanır. Öğretmen ve öğrenci yan yana oturur. Alarm sesi dinletilerek uygun bir ses tonuyla yönerge verilir. Yönergeler kısa zaman aralıklarıyla verilir (5-10 saniye). Davranış tanımında anlatıldığı gibi öğrenci sesin hangi alarmı ait olduğunu söyler ya da resim kartlarının arasından gösterir ise davranış kayıt formuna artı (+); eğer tepki vermez ya da yanlış tepkide bulunursa (-) olarak kaydedilir. Doğru tepkilerin ardından sadece onay belirten ifadeler kullanılır, pekiştirici verilmaz. Yanlış tepkilerin ardından ise herhangi bir ipucu ya da geri bildirim verilmez. Elde edilen veriler öğrencinin verdiği doğru tepkilerin yüzdesi olarak grafiğe aktarılır.

Süreç içi değerlendirmede öğretmen öğrencilerin tepkilerini her oturum veya haftada en az bir oturum her tepkinin ardından kaydeder. Süreç içi değerlendirmede veriler ön değerlendirme aşamasında olduğu gibi alınır ve grafiğe aktarılır.

Genelleme becerisi, hedef tepkilerin öğretiminde yer almamış bir öğretmen ile farklı mekanlarda değerlendirilir (ör. okul bahçesinde, koridorda, farklı bir sınıfta, yemekhanede vb. değerlendirme yapılır). Doğru tepkilerin ardından onay belirten ifadelerle karşılık verilir. Övgü ya da ödül verilmez. Yanlış tepkilerin ardından ise herhangi bir ipucu ya da geri bildirim verilmez. Genellemede veriler ön değerlendirme aşamasında olduğu gibi alınır ve grafiğe aktarılır.

İzleme: Öğretim sonlandırıldıktan sonra öğrencilerin hedef davranışını sürdürüp sürdürmediklerini belirlemek amacıyla belirli aralıklarla (tercihen iki haftada bir) izlemeye ilişkin değerlendirme oturumları düzenlenir. İzleme aşamasında veriler ön değerlendirme aşamasında olduğu gibi alınır ve grafiğe aktarılır.

Grafiğe aktarılan ön değerlendirme ve süreç içi değerlendirme verileri birbiriyle karşılaştırılarak hedef davranışa ilişkin aşğıdaki sonuçlardan birine karar verilir.

- Ön değerlendirme verileri, çocuğun bu programa ihtiyacı olmadığını gösterdi.
- Öğrenci programın hedefine ulaştı.
- Genelleme gerçekleşti.
- Davranış uygun seviyede sürdürüldü.
- Program istenilen sonucu sağlamadı, yerine başka program geliştirilecek.
- Program geçici olarak _____'e kadar sonlandırıldı.
- Diğer (açıklama yazın) _____.

